

Τεχνολογία Προϊόντων Φυτικής Προέλευσης

Τεχνολογία Μεταποίησης
Οπωροκηπευτικών

Εισαγωγή

- Αναφερόμαστε κυρίως σε μπιζέλια, φασόλια, φασόλια, μπάμιες, σπαράγγια και πράσινα φυλλώδη λαχανικά.
- Η κύρια επεξεργασία αφορά στην κονσερβοποίηση ή συσκευασία σε σακούλες απλές ή κατάψυξης.
- Η κύρια διαφοροποίηση αφορά στον χρόνο και την θερμοκρασία της παστερίωσης
- Το pH των προϊόντων είναι ο κύριος παράγοντας διαφοροποίησης της θερμικής επεξεργασίας.

Ρόλος του pH

- Στα προϊόντα με χαμηλό pH (< 4.5 - 4.6) δεν επιβιώνουν οι σπόροι των σπορογόνων παθογόνων μικροοργανισμών. Τα προϊόντα αυτά είναι πιο σταθερά και κατά συνέπεια οι θερμοκρασίες της θερμικής επεξεργασίας είναι χαμηλότερες από ότι στα τρόφιμα χαμηλής οξύτητας ($pH > 4.6$).
- Συνηθέστερες θερμοκρασίες θερμικής επεξεργασίας ανάλογα με το pH είναι:
 - pH 5.0-6.5, 112-115°C (αρακάς, καρότα, μανιτάρια, φασόλια)
 - pH 3.5-4.0, 82°C (δαμάσκηνα, κεράσια, πορτοκάλια)
 - pH < 3.8, 68°C (grapefruit, βύσσινο)
 - pH < 3.2, 56°C (cranberry, λεμόνια)
 - Εναλλακτικά διατηρούμε την ίδια θερμοκρασία και μεταβάλλουμε τον χρόνο επεξεργασίας ανάλογα με το pH

Παράγοντες που επιδρούν στο στάδιο της αποστείρωσης

- pH
 - Μεταβάλλεται κατά την θερμική επεξεργασία (αρχικά ελαττώνεται και στην συνέχεια σταθεροποιείται)
- Σύσταση
 - Η παρουσία σακχάρων ή αλάτων εμποδίζει την σωστή μεταφορά της θερμότητας
- Στάδιο ωριμότητας
- Σύστημα αποστείρωσης
 - Κλειστό – ανοικτό
 - Ατμοσφαιρικοί – υπό πίεση
 - Σταθεροί – κινητοί (περιστρεφόμενοι)
- Προθέρμανση

Επεξεργασία μπιζελιών (αρακά)

- Εκλογή κατάλληλης ποικιλίας
 - Λεια επιδερμίδα και αμυλώδεις
 - Τραχεία επιφάνεια με μεγάλυτερη περιεκτικότητα σε σάκχαρα
- Προσδιορισμός βαθμού ωριμότητας – Συγκομιδή
 - Χρήση «τρυφερόμετρων»
 - Χρήση άλμης συγκεκριμένης πυκνότητας (μεθόδος Lewis)
 - Μηχανική συγκομιδή για συντόμευση του χρόνου
- Μεταφορά στο εργοστάσιο – διαλογή
 - Αποφυγή τραυματισμών και ψύξη εάν είναι απαραίτητο
- Προκατεργασία
 - Αποφλοιώση (με το χέρι ή μηχανικά με αποφλοιωτές)
- Πλύσιμο
 - Με εμβάππιση, ψεκασμό νερού ή σε τύμπανα
- Ταξινόμηση
 - Κόσκινα με οπές διαμέτρου 6, 7.5, 8.5, 9, 9.5 και 10 mm (No 1 έως 6)
- Ζεμάτισμα – ψύξη
 - Χρήση ζεματιστήρων (< 90°C, 5-10min)
 - Χρήση cooler (σταδιακή ψύξη ~ 20°C)
- Αφυδάτωση – διαλογή
 - Πλήρωση περιεκτών (για τις κονσέρβες)
 - Διάλυμα ζάχαρης (4-6%) και αλατιού (2-6%) σε θερμοκρασία βρασμού
- Απαέρωση – κλείσιμο - προθέρμανση
- Αποστείρωση – ψύξη
 - 115-116°C για 35-40 λεπτά
- Στέγνωμα – συσκευασία - αποθήκευση

Επεξεργασία φασολιών

- Συγκομιδή
 - Ανάλογα με την ποικιλία (Ιούνιο ή Σεπτέμβριο)
- Μεταφορά – ταξινόμηση
 - Πράσινα φασολάκια No 0: 4,8mm έως No 6: >10,7 mm
- Απομάκρυνση άκρων και ινών
- Ζεμάτισμα λοβών - ψύξη
 - Νο 1, 2 και 3 στους 82°C για 1,5-2 λεπτά
 - Ανάλογα στους 96°C για 20 sec
- Πλήρωση περιεκτών
- Προσθήκη άλμης (1-2%)
- Αποστείρωση
 - Στους 115-121°C για 10 – 40 λεπτά ανάλογα με την συσκευασία
- Ψύξη – στέγνωμα - αποθήκευση

Επεξεργασία μπάμιας

- Συγκομιδή
 - Μάιο
- Διαλογή
 - No 0: 4 cm, No 1: 6 cm, No 2: 8 cm
- Επιλογή νωπής συσκευασίας
 - Ζεμάτισμα για 2 λεπτά, κοπή και πλήρωση σε περιέκτες με βραστή άλμη (περιεκτικότητας 2%)
- «μούλιασμα»
 - Τοποθέτηση σε άλμη (2-6%) για 1-2 ημέρες, ζεμάτισμα για 3 λεπτά, ψύξη και πλήρωση

Επεξεργασία σπαραγγιών

- Συγκομιδή
 - Ποικιλίες πράσινων (2-4 κατηγορίες) και λευκών σπαραγγιών (αρκετές κατηγορίες με βάση το μέγεθος και το χρώμα)
- Πλύσιμο – διαλογή
 - Καθαρό νερό χαμηλής θερμοκρασίας
- Ζεμάτισμα
 - Σε νερό 70-84° C για 1-3 λεπτά
 - Με ατρό για 2-3 λεπτά
- Πλήρωση περιεκτών (γυάλινα βάζα)
 - Πάντα με το χέρι (λόγω ευαισθησίας του προϊόντος)
- Προσθήκη άλμης
 - 2-3 % σε αλάτι και θερμοκρασίας 80-85° C
- Απαέρωση
- Σφράγισμα περιέκτη – αποστείρωση
 - 104-109° C για 15-25 λεπτά
- Έλεγχος αποχρωματισμού (προσθήκη κιτρικού οξέος 4%)
- Ψύξη – Στέγνωμα - Αποθήκευση

Επεξεργασία φυλλωδών λαχανικών

- Μαρούλι
- Λάχανο
- Σπανάκι
- Ρόκα

- Η κυριότερη χρήση είναι στην προετοιμασία ειδών σαλάτας έτοιμη για κατανάλωση.
- Τα τελευταία 10 χρόνια παρατηρείται κατακόρυφη αύξηση των πωλήσεων σε τέτοια είδη (~ 3 εκατ ευρώ/έτος).

Γραμμή παραγωγής έτοιμης σαλάτας

- Συγκομιδή
- Συσκευασία
- Ψυχροσυντήρηση
- Έλεγχος
- Τεμαχισμός
- Απολύμανση
- Πλύσιμο
- Ξέβγαλμα – Στράγγιση
- Συσκευασία - Συντήρηση

Συγκομιδή – αρχική συντήρηση

- Η συγκομιδή του μαρουλιού, του πράσου, του σέλινου, του σπανακού και του μαϊντανού πρέπει να αποφεύγεται όταν ο καρπός είναι **υπερβολικά υγρός** (από υδρονέφωση ή μετά από βροχή).
- Η συγκομιδή πρέπει να γίνεται κατά τη **διάρκεια των δροσερών ωρών** της ημέρας (νωρίς το πρωί ή αργά το απόγευμα).
- Η συγκομιδή πρέπει να γίνεται προσεκτικά για την αποφυγή δημιουργίας μωλώπων στα μαρούλια, πράσα, σέλινα, σπανάκια και μαϊντανούς.
- Νωπά μαρούλια, πράσα, σέλινα, σπανάκια και μαϊντανού με μώλωπες, σχισμάτα, σήψη, υπερμεγέθη κλπ. θα πρέπει να διΑΧΟΡΙΖΟΝΤΑΙ από τα υπόλοιπα προϊόντα.
- Τα κιβώτια αποθήκευσης πρέπει να ΑΕΡΙΖΟΝΤΑΙ πολύ καλά και να έχουν απολυμανθεί.
- Η αποθήκευση στο χωράφι πρέπει να γίνεται σε σκιερό μέρος.
- Η μεταφορά των νωπών μαρουλιών, πράσων, σέλινων, σπανακιών και μαϊντανών από το χωράφι στο συσκευαστήριο πρέπει να γίνεται με φορτηγό - ψυγεία (το λιγότερο σε φορτηγά με σκίσιση αν ο χρόνος μεταφοράς είναι ούντομος).
- Προωγύζετε τα μαρούλια, τα πράσα, τα σέλινα, τα σπανάκια και τους μαϊντανούς αμέσως μετά τη συγκομιδή και πριν την αποθήκευσή τους σε Ψυκτικούς θαλάμους.
- **Ευαισθησία στο Αιθαλένιο :** Τα επιζήμια αποτελέσματα είναι η χαλάρωση, η πτώση των φύλλων, το κιτρίνισμα και η αυξημένη απορύθμηση τους. Για να αερίσετε τη διάρκεια αποθήκευσης της παραγωγής σας συνίσταται η χρήση **συσκευής δόζοντος**, η οποία εκτός από τη μείωση του αιθαλενίου έχουντερώνει αερομεταφερόμενους παθογόνους μικροοργανισμούς και βακτηρία, των οποίων η δράση είναι ζημιογόνης στα προϊόντα.
- Απολύμανση θαλάμου και κλούβες αποθήκευσης των προϊόντων πριν τη χρήση

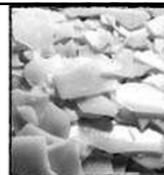
ΠΡΟΪΟΝ	ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ °C	ΣΧΕΤΙΚΗ ΥΓΡΑΣΙΑ	ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ	ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΟΩΨΗΣ	ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΗ ΑΙΓΥΛΕΝΤΟΥ	ΧΡΗΣΗ ΟΖΟΝΤΟΣ
ΜΑΡΟΥΛΙΑ	0 ΕΩΣ 1 95%	90% ΕΩΣ 95%	3 ΕΩΣ 4 ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ	ΥΓΡΩΨΗΣ, ΥΨΗΣ ΣΕ KENO	ΝΑΙ	ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ
ΠΡΑΣΑ	0	90% ΕΩΣ 95%	1 ΕΩΣ 3 ΗΜΕΡΕΣ	-	ΝΑΙ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ
ΣΕΛΙΝΟ	0	90% ΕΩΣ 95%	3 ΕΩΣ 4 ΗΜΕΡΕΣ	-	ΝΑΙ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ
ΣΠΑΝΑΚΙ	0	90% ΕΩΣ 95%	10 ΕΩΣ 14 ΗΜΕΡΕΣ	ΥΓΡΩΨΗΣ	ΝΑΙ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ

Πρόψυξη

- **ΠΡΟΨΥΞΗ ΜΕ ΑΕΡΑ (Forced Air Cooling)**
- Είναι η διαδικασία κατά την οποία επιτυγχάνεται: Η γρήγορη αποβολή θερμότητας από φρούτα - λαχανικά, ώστε να διατηρούν τη φρεσκάδα τους και τη σφριγηλότητά τους.
- Επιτυγχάνεται αύξηση του χρόνου αποθήκευσης με τη μικρότερη μείωση της ποιότητάς τους.
- Η σύντομη μετασυλλεκτική πρόψυξη αυξάνει τη διατήρηση των προϊόντων μέχρι την κατανάλωσή τους.
- Χρησιμοποιείται κυρίως σε Φυλλώδη λαχανικά.

Υγρόψυξη

- Η υγρή ψύξη είναι μέθοδος πού χρησιμοποιείται τελευταία σε φρούτα και λαχανικά. Βοηθά στη διατήρησή τους σε κατάσταση παρόμοια με αυτή κατά την στιγμή της συγκομιδής (διατήρηση της φρεσκάδας). Τα φρούτα και λαχανικά που έχουν υποστεί την υγρή ψύξη δεν μαραίνονται, δεν ζαρύνουν και δεν χάνουν εύκολα το άρωμα και την γεύση τους με αποτέλεσμα την βελτιωμένη ποιότητα προϊόντος και ταυτόχρονα επιμήκυνση της περιόδου συντήρησης.
- Τα προς επεξέργασία προϊόντα (ενώτε τοπιθετούνται και σε κιβώτια), κινούνται πάνω σε μια μεταφορική τανία, που τα οδηγεί μέσα σε ένα "τούνελ ψύξης" όπου καταιονίζεται μεγάλη ποσότητα κρύου νερού (θερμοκρασίας 0,5°C), ώστε να προσαρτείται σε "μπάνιο" παγυμένου νερού. Και στις δύο περιπτώσεις τα προϊόντα ψύχονται με υγρό τρόπο, διατρέποντας την υγρασία και το βάρος τους. Το κρύο νερό οδηγείται πάλι προς ψύξη και επανακυλαφορέι για την υγρή ψύξη των προϊόντων.
- **Παραγωγή κρύου νερού :**
Βασικό στην συγκεκριμένη διαδικασία είναι η παραγωγή του κρύου νερού στην απαιτούμενη ποσότητα. Οι κοινοί ψύκτες νερού και όλες οι συμβατικές διατάξεις ψύξης μπορούν να ψύχουν το νερό σε θερμοκρασίες της τάξεως των +5°C, θερμοκρασίες που δεν είναι ικανές να πετύχουν την απαιτούμενη υγρή ψύξη των φρούτων και λαχανικών.
- Δύο είναι οι μέθοδοι για την παραγωγή νερού + 0,5°C.
 - **A. Χρήση λεπιδούτου πάγου.**
Το προς ψύξη νερό διέρχεται από τη μάζα λεπιδωτού πάγου, ο οποίος έχει μεγάλη επιφάνεια συναλλαγής ανά μονάδα μάζας. Το νερό έρχεται σε επαφή με την επιφάνεια του πάγου, ο οποίος λειώνει, και έτσι είναι δυνατόν η θερμοκρασία του νερού να φτάσει τιμές της τάξεως των +0,5°C.
 - **B. Εγκατάσταση Falling Film Chiller.**
Το προς ψύξη νερό διέρχεται από την ειδικά σχεδιασμένη επιφάνεια ενός Falling Film Chiller, ψύχεται σταδιακά μέχρι τη θερμοκρασία των +0,5°C και στην συνέχεια οδεύει για την υγρή ψύξη του προϊόντος.

Πρόψυξη σε κενό

- Η ψύξη κενού (vacuum cooling) είναι ένα από τους καλύτερους τρόπους να προστατευτούν τα φρέσκα προϊόντα και ιδιαίτερα τα φυλλώδη λαχανικά από την υποβάθμιση της ποιότητας τους, τις πρώτες ώρες από τη συγκομιδή τους.
- Η μέθοδος ψύξης με Υποπίεση αναγκάζει μία ποσότητα ύδατος που βρίσκεται στα προϊόντα, να εξατμιστεί.
- Η ενέργεια που απαιτείται για να εξατμιστεί το νερό που προέρχεται από τα ίδια τα προϊόντα, έχει σαν συνέπεια την πτώση της θερμοκρασίας του. Η μέθοδος αυτή ταιριάζει καλύτερα στην πρόψυξη των λαχανικών τα οποία έχουν μεγαλύτερη επιφάνεια σε σχέση με τον όγκο τους, και ιδιαίτερα τα φυλλώδη λαχανικά.
- Προϊόντα με υψηλή διαπερατότητα στον υδρατμό όπως το γλυκό καλαμπόκι και το κουνουπιδί μπορούν επίσης να ψυχθούν επιτυχώς.

Αιθυλένιο (C_2H_4)

- Το Αιθυλένιο (C_2H_4) παράγεται σχεδόν από όλους τους ιστούς των φυτών και είναι φυτική ορμόνη που επηρεάζει την ωρίμανση των καρπών.
- Τα φρούτα ή τα κηπευτικά κατά τη διάρκεια της συλλογής, της διακίνησης και της αποθήκευσης τους δεν πρέπει να τραυματίζονται γιατί αυξάνεται η παραγωγή αιθυλενίου.
- Φρούτα ή κηπευτικά που έχουν μεγάλη παραγωγή αιθυλενίου πρέπει να αποθηκεύονται μακριά από φρούτα ή κηπευτικά που έχουν μεγάλη ευαισθησία στο αιθυλένιο.
- **ΤΡΟΠΟΙ ΑΦΑΙΡΕΣΗΣ ΑΙΘΥΛΕΝΙΟΥ**
 - Καύση με ειδικούς καυστήρες Αιθυλενίου.
 - Απορρόφηση σε ενεργό άνθρακα ή οργανικές ουσίες.
 - Χρήση συσκευών όζοντος.
 - Διάσπαση με υπεριώδη ακτινοβολία.

Επιθυμητές κ' ανεπιθύμητες δράσεις αιθυλενίου

A/A	ΕΠΙΟΥΜΗΤΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΙΘΥΛΕΝΙΟΥ	ΠΡΟΪΟΝ
1	ΓΡΗΓΟΡΗ ΚΑΙ ΟΝΟΜΟΝΩΦΗ ΩΡΙΜΑΝΣΗ ΚΑΡΠΩΝ	ΗΠΑΝΑΝΕΣ, ΝΤΟΝΑΤΕΣ, ΑΧΑΔΙΑ
2	ΑΠΟΠΡΑΖΙΝΙΣΜΟΣ	ΕΞΠΕΡΙΟΔΟΣΙΔΗΝ
3	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΩΝΗΡΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ	ΦΡΑΓΚΟΣΤΑΦΥΛΑ, ΚΟΚΚΙΝΕΣ ΠΙΠΕΡΙΕΣ
A/A	ΑΝΕΠΙΟΥΜΗΤΕΣ ΕΠΙΔΑΡΣΕΙΣ ΑΙΘΥΛΕΝΙΟΥ	ΠΡΟΪΟΝ
1	ΕΠΙΤΑΧΥΝΗ ΩΡΙΜΑΝΣΗ - ΓΗΡΑΣΗΝΟΥ	ΚΑΡΠΟΙ ΦΡΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ
2	ΑΠΩΛΕΙΑ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ (ΚΙΤΡΙΝΙΖΗ ΦΥΛΛΩΝ)	ΦΥΛΛΩΔΗ, ΑΙΓΓΟΥΡΙΑ
3	ΑΠΟΚΟΠΗ ΦΥΛΛΩΝ	ΛΑΧΑΝΑ, ΚΟΥΝΟΥΠΙΔΙΑ, ΗΠΡΟΚΟΔΑ
4	ΚΗΑΙΔΩΣΗ ΜΑΡΟΥΔΙΟΥ	ΜΑΡΟΥΔΙΑ
5	ΠΙΚΡΑΝΗ ΚΑΡΠΟΤΟΥ	ΚΑΡΟΤΑ
6	ΣΚΛΗΡΙΖΗ ΤΩΝ ΒΛΑΣΤΩΝ	ΣΠΑΡΑΓΓΙΑ
7	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕΤΑΣΥΛΛΑΓΙΚΩΝ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ (BOTRYTIS - PENICILLIUM)	ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ - ΕΞΠΕΡΙΟΔΟΣΙΔΗΝ

Θετικές επιδράσεις Όζοντος (O_3):

- **Διασπά το αιθουλένιο σε διοξειδίου του άνθρακα και νερό** και έτσι καθυστερεί την ωρίμανση των φρούτων και των λαχανικών.
 - Αναστέλλει και καταστρέφει τις επιβλαβείς επιδράσεις μυκήτων, βακτηρίδων και ιών στα φρούτα και λαχανικά κατά το στάδιο της συντήρησης τους, παρατείνοντας την εμπορική τους ζωή.
 - Αναστέλλει την αύξηση πολλών μυκήτων και ιδιαίτερα τη σποροποίηση τους.
 - Καταστρέφει όλες τις δυσάρεστες οσμές και απολυμαίνει την επιφάνεια των φρούτων και λαχανικών.
 - Καταστρέφει τυχόν υπολείμματα χημικών φυτοφαρμάκων στην επιφάνεια των φρούτων και λαχανικών.
 - Σε φρούτα που συντηρούνται σε περιβάλλον όζοντος δεν θα παρατηρηθεί καμία μούχλα ή σαπιλά.
 - Λάχανα που πιλένονται σε οξονισμένο νερό ή συντηρούνται με αέριο όζον, σχεδόν διπλασιάζουν την φρεσκάδα τους και το χρόνο της εμπορικής τους ζωής.
 - Φρούτα που συντηρούνται σε περιβάλλον όζοντος αυξάνουν τις αντιοξειδωτικές τους ουσίες.

